

webbkatalog 2

Välkommen

... till vår andra webbkatalog med måleri, akvareller och teckningar!

Här erbjuds bland annat några små porträtt, ett ofta styvmoderligt behandlat område som dock rymmer en fantastisk kombination av konst och kulturhistoria! Vi träffar Jenny Linds förste musiklärare, John Bauers hustru och Kilian Zolls fästmö.

Namnlösa är dock en bepansrad officer från trettioåriga kriget av Nils Forsberg och en italiensk *pifferaro* av Egron Lundgren. Det gäller även Gösta Sandels två flickor vid en pump i en underbar liten akvarell från 1910 och det kungliga följe som stiger ned i en slup i en laving av Carl Stephan Bennet. Trots att miljön är precist tecknad har den (ännu) inte gått att identifiera och bilden får än så länge kallas »fantasi».

Porträtt – av platser – kan sägas föreligga i ett litet akvarellerat skissboksblad från Cività Castellana av G. W. Palm, i en synnerligen vacker akvarell av Berger från Irland och i William Férons stämningsfulla bild från Helgeandskyrkan i Visby. (Måhända är det även ett självporträtt?)

En liten ungdomsmålning av Gunnar Brusewitz från Björnholmen får bilda övergång från landskap till den bokliga sfären, som representeras fint av Stig Åsbergs två omslagsoriginal till en klassiker bland svenska illustrerade böcker, Gustav Sandgrens *Skymningssagor* (del 2, 1946).

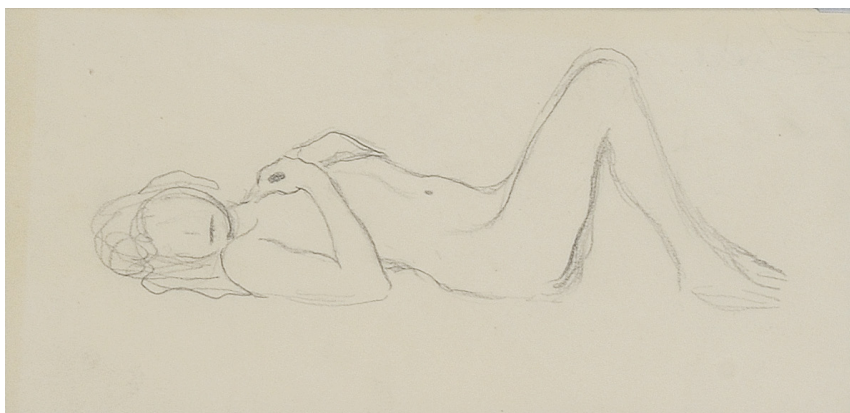
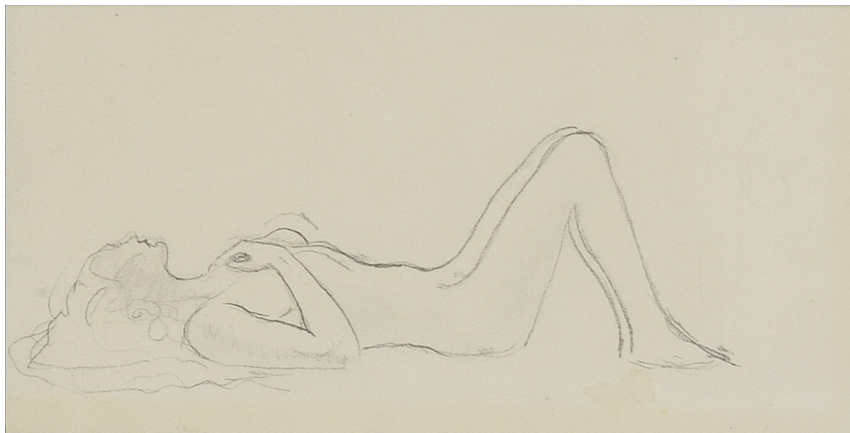
Innehåll

JOHN BAUER	<i>Esther Bauer, konstnärens hustru</i>
CARL STEPHAN BENNET	<i>Kunglig uppvaktning – Fantasi</i>
JOHAN CHR. BERGER	<i>»Vue på Dublins Rivier«</i>
GUNNAR BRUSEWITZ	<i>Utsikt från Björnholmen</i>
WILLIAM FÉRON	<i>Målare i Helgeandskyrkan, Visby</i>
NILS FORSBERG	<i>Hjälmprydd officer. Studie för »Gustav II Adolf före slaget vid Lützen«</i>
EGRON LUNDGREN	<i>Pifferaro</i>
OKÄND KONSTNÄR	<i>Carl Magnus Craelius (1773–1842), Jenny Linds första sånglärare</i>
GUSTAF WILHELM PALM	<i>Borgheto, d. 17 augusti 1845</i>
GÖSTA SANDELS	<i>Två flickor vid en pump</i>
KILIAN ZOLL	<i>Henrietta Horn af Rantzien (1821–1874), konstnärens fästmö</i>
STIG ÅSBERG	<i>Omslagsförlagor till Gustav Sandgrens Skymningssagor (del 2, 1946)</i>

Lorenz B. Hatt | KONSTHANDEL
HÄGERSTENSVÄGEN 141, 126 48 HÄGERSTEN (ASPUDDEN)
WWW.HATT.SE | INFO@HATT.SE

STOCKHOLM 2016

I. JOHN BAUER

(1882–1918)

Esther Bauer, konstnärens hustru. Två aktstudier.

Blyerts. 10 × 17,5 resp. 12 × 18,5 cm. Båda med John Bauers namnteckning i blyerts a tergo, den ena dessutom med en schematisk skiss. Marginalerna med noteringar i blyerts avseende tidigare inramning.

PROVENIENS: Enligt uppgift inköpt från Hanna Bauer av förra ägarens familj. (Hanna var Johns svägerska, gift med hans bror Hjalmar, och innehavare av en bland konst-samlare berömd utdragssoffa där hon förvarade mängder av Johns efterlämnade akvareller och skisser. Hanna Bauer donerade 1974 ett tusental tidigare okända teckningar av John Bauer till Jönköpings läns museum.)

☞ Esther Ellqvist var John Bauers stora kärlek och förebild för de prinsessor som befolkar hans konst genom åren. De träffades under tiden på Konstakademien som studiekamrater. Esther var en ambitiös elev med alla förutsättningar att bli en framstående konstnär, men liksom många andra kvinnor vid denna tid valde hon äktenskap och familj före karriär och egna ambitioner.

2. CARL STEPHAN BENNET

(1800–1878)

Kunglig uppvaktning – Fantasi.

Tuschlivering, signerad: »Carl Bennet». Odaterad, men i en teknik som Bennet av jämförelsematerial att döma använde under senare delen av sin karriär. 22,5 × 34 cm.

Påskrift i blyerts a tergo, »II».

5 000 KR

☛ En virtuos lavering i omväxlande mörkt mot ljus och omvänt, miljön ännu oidentifierad. Det är den flertungade flaggan (?) som ger kungliga associationer.

3. JOHAN CHRISTIAN BERGER (1803–1871)

»*Vue på Dublins Rivier.*»

Akvarell. Osignerad och odaterad. 19 × 26,5 cm.
Monterad på ett större blad, med påskrift: »Vue
på Dublins Rivier / ritad af Berger / och skänkt
till A. Retzius / i juli år 1843».

PROVENIENS: Anders Retzius (1796–1860), i
arv till hans son Gustaf. Ingick i dennes dona-
tion till Kungl. Vetenskapsakademien 1919. Av-
yttrad 2013 tillsammans med andra föremål ur
donationen. 15 000 KR

¶ En mycket vacker akvarell, med fin prove-
niens. Bergers mästenskap i akvarelltekniken
och hans förkärlek för kust- och hamnmotiv
vittnar båda om hans skolning i England,
som han besökte första gången 1832 och åter
1836–39, då han torde ha utfört denna hamn-
bild. Berger vistades i Dublin hösten 1838 och
ordnade till och med en egen utställning där.

Om Bergers konsthistoriska betydelse som
länk mellan Elias Martin och senare svenska
friluftsmålare, och om hans akvareller och
teckningar, skriver Viggo Loos:

»I hans akvareller och utkast från engelska,
irländska och franska hamnstäder möter man
en känslighet i skildringen av lufttonerna, som
gör att Berger intar en framskjuten plats i vårt
1800-tals förimpressionism. De flesta har till-
kommit, medan intrycken av Turner och de
engelska akvarellmålarna, såsom Cotman och
Sandby, ännu var levande. [...] Hans plats i
1800-talets konsthistoria framstår klarast i de
akvareller och studier, där han under engelskt
inflytande når fram till en omedelbar natur-
iakttagelse och en målarkultur, som kan räknas
till det märkligaste i hans samtid.»

*Vue på Dublins Rivier
ritad af Berger
och skänkt till A. Retzius
i juli år 1843.*

4. GUNNAR BRUSEWITZ

(1924–2004)

*Utsikt från »Stugan» (f.d. krogstugan) på Björnholmen
över utloppet mot Kungshatt.*

Olja på duk. Osignerat ungdomsarbete, 1940-talet. 12,5 × 17,5 cm.

PROVENIENS: Gunnar Brusewitz' jämnåriga kamrat, antikvariatbokhandlare Åke Andersson, som med sin familj övertog stugan på Björnholmen från Brusewitz 1952.

☞ På Björnholmen i Mälaren vid Stockholms inlopp, mitt emot Mälarhöjden och Lyran, låg från 1870-talet i nära 90 år familjerna Bredbergs, Flensburgs och Brusewitz' gammaldags, högborgerliga sommaridyll, grupperad kring en ståtlig villa med krattade trädgårdsgångar, ambitiösa blomsterrabatter, ångbåtsbrygga och originella sommargäster. Gunnar Brusewitz tillbringade där sina somrar som barn på 1930-talet och bodde i ett litet 1700-talshus som från början varit en livligt besökt strandkrog. Under 1940-talet bodde han tidvis året runt i »Stugan», som han fått arva, och inledde samtidigt sin konstnärsbana i en tid då mycket förändrades och traditionerna kring gamla tiders sommarnöjen obönhörligen upplöstes.

Brusewitz har ägnat sin sommarvärld på Björnholmen – unik och samtidigt tidstypisk – en hel liten minnesbok som utkom i Höjerings stockholmianaserie 1987. Ett fotografi på s. 24 återger den av vackra ekar omgivna krogstugan, där f.ö. även Brusewitz' släkting Mina Carlson-Bredberg (1857–1943) målat.

»När jag tänker tillbaka på björnholmstiden så är det barndomstidens sommarlov och de mognare årens höstar som jag minns bäst. På 40-talet hyrde jag ut Stugan om somrarna och flackade själv omkring på annat håll och när hösten kom och huset blev tomt på hyresgäster flyttade jag in och stannade till ett stycke in på vintern. Jag målade och läste och besökte tidvis någon konstskola i Stockholm. Pendlade mellan ön och stan. Det var en säregen känsla att skjuta ut roddbåten vid Fridhemsbryggan på Mälarhöjden och ro hem i höstmörkret till Björnholmen, där en ensam karbidlampa lyste svagt från trädgårdsmästarens stuga. [---]

Kanske är det i höststämningen jag helst vill minnas Björnholmen. Mitt förhållande till ön förändrades när jag kom upp i de övre tonåren, blev mer elegiskt. Sommarlivet kring de gamla villorna befann sig på allt längre avstånd från verkligheten, tyckte jag. Jag läste ryska klassiker den här tiden och tyckte mig uppleva något av den drömska stämningen hos Tjechov och Turgenjev i höstens stillhet på ön. Inga motorbåtar knattrade på fjärden, inga röster hördes, tidvis levde jag helt ensam på ön tillsammans med schäfern Zenta. Jag lärde mig leva med Stugans alla hemlighetsfulla ljud. Riktigt gamla hus lever sitt eget liv, knarrar, suckar, jämrar sig ibland. Steg hörs från långt tillbaka i tiden, gångjärn gnäller omotiverat. Dödsurets flitiga knäppningar i panelerna blev snart familjära och trygga för att inte tala om mössens diskreta trippande över takpappen och nyfikna tittande ur något hål, när batteriradion serverade musik. [...] Jag minns de tidiga höstmornarna med stilla vatten och löv som med en lätt knäppning lossnar från sitt bladfäste och singlar mot marken. De gamla villorna dolde sig avvaktande inne i höstfärgerna. Vildvinet, som gamle Jonsson planterat på Franz Sjöbergs tid vid Stora Villans fasad, lyste rött som blod mot den gulrappade väggen, äpplena dunsade tungt mot marken när jag gick genom trädgården. [...]

I slutet på 40-talet började jag känna mig färdig med ön, alhäcken kring stränderna kändes som en trång krage som hotade att kväva mig. Fortfarande kunde det hända att jag upplevde den gamla sommarlovskänslan från min barndom men lusten att bryta sig loss från ön blev allt starkare. [...] 1952 sålde jag stugan till bokhandlare Åke Andersson, som alltså [1987] bor där, och 1960 lämnade familjen Flensburg Stora Villan och ön för gott – då hade Björnholmen hört till samma släkt i nära nittio år.»

Här föreligger en målning som även till formatet bildar ett slags vykort från det förflutna – ett fint vittnesbörd om Gunnar Brusewitz' barndomsmiljö, hans uppbrott därifrån och tidiga konstnärskap.

5. WILLIAM FÉRON

(1858–1894)

Friluftsmålare i Helgeandskyrkan, Visby.

Olja på duk fäst på kartong. 44,5 × 37 cm. Osignerad, daterad »Wisby -7[?]-».

PROVENIENS: Gösta Stenmans samling, nr 3360.

William Féron var född i Stockholm av en nordfransk släkt som inflyttat till Sverige 1818. Han studerade på Konstakademien i slutet av 1870-talet och reste därefter till Frankrike där han ingick i den svenska konstnärskolonin i Paris. Han anslöt sig 1885 till opponentrörelsen mot Konstakademien och deltog samma år i opponenterernas utställning i Stockholm med en lyrisk stämningsbild, *Ung flicka i trädgården*, som 1894 inköptes till Nationalmuseum.

Inte sällan infiltreras en konstupplevelse av det man vet om konstnären. Nog är det kongenialt att denna fina och impressionistiska eftermiddagsskildring av en gotländsk kyrkoruin målats just av William Féron. Dagens sista solljus ger en vemodig stämning åt bilden av en idogt arbetande, ensam konstnär. Den otydliga påskriften daterar målningen till 1870-talet, då Féron var i 20-årsåldern och studerade på Konstakademien. Trots träget arbete fick han aldrig uppleva att bli framgångsrik. Han dog för egen hand i Stockholm endast 35 år gammal.

Helgeandskyrkan i Visby är en kyrkoruin med anor från början av 1200-talet. Den har åtta sidor och var byggd i två våningar med ett gemensamt kor, och går ytterst tillbaka på kejsar Karl den stores palatskapell i Aachen. Ernst Josephson målade en liten interiör från ruinen 1871, mer historicerande och mindrestämningfull än denna.

6. NILS FORSBERG

(1842–1934)

Hjälmprydd officer.

Detaljstudie för »Gustav II Adolf före slaget vid Lützen».

Blyerts på kartong, eller möjligen ett på kartong uppfodrat papper.

Signerad: »N. F. Paris 1900». 28,4 × 24,2 cm.

LITTERATUR: Nils Forsberg, *Mitt liv* (1929), s. 254 (avbildad).

¶ Efter sina exempellösa framgångar med den heroiska målningen »En hjältes död», som belönats med guldmedalj på Parissalongen 1888 och en andra medalj på Världsutställningen i Paris 1889, fick Nils Forsberg strax ett nytt uppdrag.

Affärsmannen och mecenaten August Röhss i Göteborg (som finansierat, ägde och senare donerade *En hjältes död* till Nationalmuseum) föreslog honom att måla »Gustav II Adolf före slaget vid Lützen». Uppslaget kan ha berott på att Röhss' egen släkt härstamade från trakten av Lützen. Forsberg var först ohägad, han såg sig inte som bataljmålare och var ovan att måla hästar! Han lät sig dock övertalas och angrep därefter uppgiften med sedvanligt allvar och omfattande detaljstudier. Bland annat reste han flera gånger till Lützen, en gång rentav den 6 november: »Dagen var sig lik. En kall och rå dimma svepte över fälten, då vi [...] tidigt på morgonen gingo den långa vägen ut mot minnesstenen.»

I sina memoarer berättar Forsberg att han under en lång tid lade ned arbetet med duken, sedan konsthandlaren Theodor Blanche efter ett besök hos honom ska ha stulit idén och låtit en konstnär i München måla samma motiv!

Till slut blev dock Forsbergs stora målning färdig för att ställas ut på världsutställningen i Paris 1900. Men då hade tiden gått hela genren förbi, och historiemåleriet var gårdagens konst i alla avseenden. Målningen blev därför inte någon triumf för Forsberg, utan en misräkning, och har sällan visats. Den utgör likväl ett betydelsefullt exempel på det svenska idealiserande och berättande historiemåleriet, och var därför ett av huvudnumren i den stora utställning på detta tema som visades på Göteborgs konstmuseum 2014. I samband med utställningen utgavs en ambitiös bok, *En målad historia*, där Forsbergs tavla pryder omslaget.

Föreliggande blyertsskiss till en hjälmprydd krigare avbildas på s. 254 i Forsbergs memoarer (skriven av Georg L. Dahlin) och tycks ha använts för flera av de officerare som rider omedelbart bakom Gustav II Adolf i den färdiga målningen.

7. EGRON LUNDGREN (1815–1875)

Pifferaro.

Gråbrun lavyr över blyerts. Osignerad. 25,2 × 15,5 cm. Ett övre hörn lätt buckligt efter tidigare montering, liten pappersförtunning överst.

PROVENIENS (enligt bevarat urklipp): Stockholms Auktionsverk, bokauktion nr 6, 26 maj–6 juni 1983, nr 21746, »Lundgren, Egron – Manliga figurstudier, 3 st. tusch o. blyertsteckn. Varierande format».

☞ Egron Lundgren vistades i Italien under stora delar av 1840-talet. Pifferari var herdar från Abruzzerna, som vid advent och jultid kom till Rom för att sjunga sina uråldriga, entoniga och ofta obegripliga sånger till ackompanjemang av säckpipa och flöjt (zampogna, cornamusa, piffero, cennamella). Ett par veckor senare återvände de hem, ibland med en förtjänst som varade ett helt år. De försökte spela så många serenader som möjligt och på 1820-talet blev man tvungen att förbjuda dem att börja före fyra på morgonen! Deras pittoreska dräkt – snarlik rövarnas – gav dem en given plats i 1800-talets bildkonst. Och deras säregna musik spelar i litteraturen, hos en hemlängtande Snoilsky (»Jultankar i Rom»), och hos Ekelöf:

I pifferai

Till Evert Taube

[...]

Då hördes med ens ur gränden
vilt men ändå stadigt
förstorat av gränden men ändå som i ett fjärrverk
ett melodiskt skrän

Säckpipblåsare hade jag hört förut
även i högskotska dalar
men dessa var vuxna på en annan ödemark
en mark av ruiner behängda med rosor

De gick en och en
från port till port och i var sin gränd
herdar från bergen
I den stunden återupplevde jag antiken
Det var korybanternas flöjter jag tyckte mig höra
och var och en av dem lät som ett tempeltåg
med vilda föresångare och från den efterföljande skaran
en släpande klagokör
en klagokör som förbyttes i skärande glädje

Du som går här förbi!
Förbivandrare!
Sänd en blick till vår stads Madonna!

[...]

Jag tänker på urmodern till dem alla!
Argiviska Hera, Magna Mater,
o Paestums Madonna!
Du med granatäpplet och barnet
vitarmad

Jag tänker på Capaccio Vecchio
din tillflyktsort ibland bergen
där ännu ditt altartåg går
så som kring templet grundat av Iason
med votivbåtar prydda av ljus
och båtar fyllda med blommor

Vandrare i vår gränd, förbivandrare!
Sänd en tanke till vår stads Madonna
till barnet hon bär på sin arm:
Den store Pan är återfödd!

I alla hörn stod det sysslösa
och torgets fattigmarknad fortsatte som förut
men i pifferai följde mig upp genom Italien
genom Neapel ända till Rom
ända till etruskernas land
där andra gudar mötte.

8. OKÄND KONSTNÄR

*Carl Magnus Craelius (1773–1842), sångare och sångpedagog,
Jenny Linds första sånglärare.*

Runt miniatyrporträtt. Gouache. Osignerad. 8×7 cm. Monterad på kartong med gammal påskrift a tergo: »Hofsångaren C. M. Crælius / född d. 1773. / död d. 1842». Färgen längs kanterna nött och påverkad av fukt, spår av klister. Gammal ram medföljer (troligen originalramen, med glas). 5 000 KR

¶ Carl Magnus Craelius föddes på Kosta i Småland som son till direktören vid glasbruket, hovkamreraren Frans Kristian Craelius. Carl Magnus studerade i Uppsala och försökte sig först på en karriär som ämbetsman vid Storamirals-ämbetet och Kammarrevisionen. Han ledsnade dock snabbt på det administrativa rutinarbetet och skall ha varit frånvarande mest hela tiden. När han till slut varnades för försumlighet bestämde han sig för att satsa helhjärtat på musiken istället.

Craelius skall ha haft en härlig tenorstämman och var sångare vid Operan 1795–1806. Han tolkade sällan dramatiska roller men var framgångsrik som konsertsångare med koloraturarior ur italienska operor. Bland annat gjorde han succé med konserter i Leipzig och Berlin under sina utrikes resor 1802–1809. Craelius var utsänd med stipendium från Operakassan till Tyskland och Italien, dels för sin egen utbildning, dels för att skaffa italienska förmågor till operan. Det senare gjorde han också, men när de engagerade sångarna, däribland kastratsångaren Sebastiani, kom till Stockholm, drabbades de av operans indragning 1806–1809 under den svenska kulturens så kallade »järnår» i början av 1800-talet.

Efter hemkomsten övergick Craelius alltmer till att undervisa i sång, och det var på det området han fick sin största betydelse. Han hade bland andra Jenny Lind – nio år gammal – som elev. Hon menade senare att han var den förste, som gav henne rådet att bli operasångerska. Under sin makalösa karriär fortsatte hon att brevväxla med paret Craelius i Stockholm.

Craelius översatte även flera operalibretti och gav ut några solosånger, *Quattro pezzetti di canto*, omkring 1825. Han invaldes som ledamot av Kungliga Musikaliska Akademien 1822. Hans första hustru, Johanna Fredrika Fredrisen, var dotter till hertig Fredrik Adolf och skådespelerskan Jeanette Fredrique Löf. Hans andra hustru Caterina Silvia Gertrude Calderari var italienska, och med henne fick han fyra barn.

Detta sympatiska porträtt var inte känt för redaktionen av *Svenskt biografiskt lexikon*, men hade utan tvekan blivit en bättre illustration till artikeln om Craelius än den enkla teckning av Röhl som kom till användning (band 9, 1931).

Hofsångaren C. M. Craelius.
Född d. 1773 död d. 1842.

9. GUSTAF WILHELM PALM

(1810–1890)

Borghetto, d. 17 augusti 1845.

Akvarell över blyerts, monogramsignerad och daterad. 18 × 26 cm.

Gammal montering på kartong.

¶ Borghetto är en medeltida fästning i utkanten av Civitā Castellana i Sabinerbergen fem mil norr om Rom längs via Flaminia. Borgen var väl synlig för resenärer och hade en strategisk placering vid såväl vägen som Tibern. G. W. Palm passerade dess ruin omkring ett halvsekel efter att den bränts av franska trupper under revolutionskrigen. Det över 40 meter höga tornet, som syns i bilden, rasade så sent som 1950.

Området runt Rom hörde till de främsta inspirationskällorna för det friluftsmåleri som bröt igenom under 1800-talet, och för vilket Palm var en av de viktigaste svenska representanterna. Många andra har målat i samma trakter, däribland Corot, som utförde en betydelsefull svit oljeskisser från Civitā Castellana på 1820-talet.

Av Palm finns både målningar och teckningar med motiv därifrån. Flera verk från 1845, däribland föreliggande tidigare odokumenterade akvarell, är utförda på plats, ett skissmaterial som bildade underlag för senare målningar. I Nationalmuseum finns exempelvis en stort upplagd målning av Palm med motiv från Civitā Castellana daterad 1846.¹ I samlingarna finns för övrigt även en av Corots oljeskisser, »Röda klippor vid Civitā Castellana» samt en av Jean-Joseph-Xavier Bidault, »Klippa vid Civitā Castellana» (1787).

Kanske borde man här undvika att citera Ehrensvärd i passagen om Civitā Castellana, men ho kan låta bli: »Af alla trakter är ingen så ful trakt som ikring Rom, men blir en vacker trakt i jemnförelse med den ikring Åbo».

1. Till Palms skissmaterial hör även en blyertsteckning i Bohusläns museum (gåva av konstnären) och en oljeskiss i Göteborgs konstmuseum (GKM 0596). Teckningen i Bohusläns museum, »Vid Civita Castellana», har enligt uppgift nästan samma mått som föreliggande akvarell, 17,2 × 25,5 cm.

10. GÖSTA SANDELS

(1887–1919)

Två flickor vid en pump.

Akvarell. Signerad och daterad: »Sandels / 1910». 17 × 13,5 cm.

UTSTÄLLD: Minnesutställning, Konstakademien, 1932, nr 143 i katalogen (s. 21).

PROVENIENS: Konstnärens hustru Elaine, senare gift Lagerkvist. I arv till hennes son, Bengt Lagerkvist (1926–2013).

11. KILIAN ZOLL

(1818–1860)

*Porträtt av Henrietta Horn af Rantzien (1821–1874),
konstnärens fästmö, sedermera hans hustru.*

Olja på duk. 22,3 × 19,9 cm. Osignerad. Av Philibert Humbla daterat till c. 1855. Paret gifte sig 1858.

PROVENIENS: Från konstnärens fader Nils Fredrik Zoll (f. 1789) och hans hustru Catarina Christina Knutsson (f. 1799) i arv till bankdirektör Josef Elmlund (1880–1969), Ängelholm, sedan vidare i arv inom familjen till 2009. Crafoord auktioner 25 april 2009, nr 54.

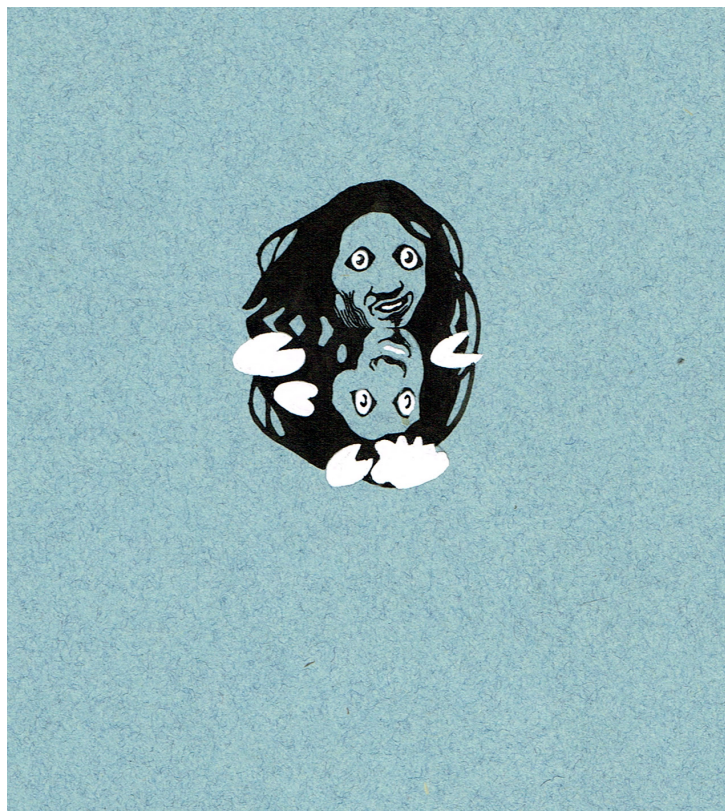
LITTERATUR: Philibert Humbla, *Kilian Zoll* (1932), s. 182, 251, nr 14. Avbildad s. 70.

UTSTÄLLD: Möjligen *Kilian Zoll* 1818–1860. Malmö Museum / Hallands museum april-juni 1960 (Malmö Museum katalog nr 225), nr 168 (det är något oklart vilket porträtt av fästmon som avses).

¶ Humbla (1932, s. 182) beskriver porträttet på följande vis: »Konstnärligt sett har Zoll nått ännu högre i ett helt skissartat porträtt av Henrietta Horn som fästmö. Ansiktet framstår levande, inramat av hårets tunga huva, och den vita kragen står vackert mot undermålningens mörka, gyllene ton.»

Humbla höll Zoll högt som porträttmålare, det är hans porträtt av Marcus Larsson, av hans närmaste och hans självporträtt som tillförsäkrar honom en plats bland det svenska 1800-talets porträttmålare: »De präglas alla av en levande ande och av en djup och sann karakterisering, given med en målerisk bredd, som starkt bryter mot det brukliga slickade, petiga och torra manéret, så vanligt inom den tidens porträttkonst» (s. 192).

En liknande karakteristik ger Ingrid Martelius i *Svenskt konstnärslexikon*: »Som målare av porträtt var Zoll mer än någonsin beroende av sitt personliga förhållande till modellen, varav följer att [...] porträtten av de närmaste blev de mest lyckade. Fästmon, Henriette Horn, långtifrån skön, skildras 1855 och 1857 med en kärleksfull inlevelse och trygghet, som gör den romantiska, av döden så snabbt avbrutna kärlekshistorien mellan den adliga överstedottern och den fattige underofficerssonen än mer rörande».

12. STIG ÅSBERG

(1909–1968)

Omslagsförlagor till Gustav Sandgrens Skymningssagor
(del 2, 1946).

Två teckningar i tusch och täckvitt på blått papper, den ena signerad och daterad:
»Stig Åsberg 1946». 28 × 20 resp. 28,7 × 23 cm. 6500 KR

☞ Gustav Sandgrens *Skymningssagor* (1–2, 1936–46) hör till de mest välkända av svenska illustrerade böcker från 1900-talet. De får nästan alltid representera Stig Åsbergs insats som bokkonstnär i utställningar av illustrationskonst, såsom *Konstnären och boken* (Nationalmuseum 1962) och *Hundra illustrerade böcker ur en privatsamling* (Kungl. Biblioteket 1980).

Åsberg ska ha utfört sitt första omslag 1934 för Artur Lundkvists bok *Floderna flyter mot havet*, och bilderna till Gustav Sandgrens *Skymningssagor* (1, 1936) blev hans genombrott. Bland övriga böcker som Åsberg illustrerade finns exempelvis *Färjesång* (1941) av Gunnar Ekelöf.

»Andra samlingen *Skymningssagor* av Gustav Sandgren utkom 1946. Här finns några helsidesbilder, lite fler halvsides samt små vinjetter, totalt tjugofem teckningar, plus omslagsvinjetter. [...] Skillnaden mot bokens första del tio år tidigare är markant. Omslagsvinjetterna är målade med svart och vit täckfärg med lite bredare penseldrag är vanligt. Originalteckningarna målade Åsberg på papper med samma blå nyans som bokomslaget, för att exakt kunna se slutresultatet» (Göran Martling, *Stig Åsberg. En svensk grafiker* (2003), s. 98).